

11768

90. заседание

Вторникъ, 18 май 1926 година.

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 15 м.)

Председателъ: (Звъни) Г. г. народни представители! Присъствуватъ 112 души народни избраници.

Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието сж отсъствували следниятъ народни представители: Алиевъ Афъзъ Садъкъ, Ангеловъ Йорданъ, Апуловъ Хюси, Атанасовъ Никола, Баевъ Христо, Балтовъ Никола, Баралиевъ Христо, Бозвелиевъ Константинъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджиевъ Хасанъ-ефеиди, Бръшляновъ Цоню, Бъкловъ Петъръ, Василевъ Григоръ, Василевъ Славейко, Георгиевъ Додю, Гиргиновъ д-ръ Александъръ, Господиновъ Асенъ, Господиновъ Христо П., Гроздановъ Йорданъ, Грозевъ Иванъ, Давидовъ д-ръ Ханъмъ Исаковъ, Данаиловъ Георги, Дановъ Григоръ, Дамитровъ Тодоръ, Домузчиевъ Василь, Думаповъ Тончо, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Еминовъ Б-киръ Садкъ Мехмедовъ, Ивановъ Петъръ, Караджовъ д-ръ Илия, Караивановъ Петко, Ковачевъ Иванъ, Колевъ Михаилъ Мопевъ, Косовски Георги, Кьорчевъ Димо, Маждраковъ Тодоръ, Малиновъ Александъръ, Мангровъ Димитъръ, Мариновъ Владиславъ, Марковъ Михо, Марковъ Никола, Марулевъ Йосифъ, Милковски Александъръ, Мирски Христо, Михайловъ Христо, Мошановъ Стойчо, Мушановъ Никола, Недѣлковъ Лачо Илевъ, Нейчевъ Адамъ, Нешковъ Георги, Пенчевъ Георги, Пенчевъ Петъръ, Петрини Николай, Петровицъ Петъръ, Петровъ Иванъ, Пехливановъ Костадинъ Колевъ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Поповъ Христо, Разсукановъ Петко, Савовъ Сава, Сарминовъ Костадинъ, Славковъ Христо, Станковъ Ангелъ, Стоялковъ Таско, Стойчевъ Иванъ, Стояновъ Станчо, Стояновъ Янко, Тодоровъ Илия, Хаджиевъ Никола, Харизановъ Иванъ, Черноосковъ Георги, Шерифовъ Ахмедъ Фазълъ, Юртовъ Георги и Янковъ Василь)

Имамъ да ви направя следниятъ съобщения.

Понскани сж отпущки и бюрото на Народното събрание е разрешило на следниятъ народни представители:

- На г. Димитъръ Нейковъ — 3 дни;
- На г. Владимиръ Начевъ — 2 дни;
- На г. Иванъ Горбановъ — 2 дни;
- На г. Христо Славковъ — 3 дни;
- На г. Александъръ Милковски — 2 дни;
- На г. д-ръ Александъръ Гиргиновъ — 5 дни и
- На г. Никола Мушановъ — 10 дни.

Народниятъ представителъ г. Никола Марковъ моли да му се разреши 3 дни отпущкъ, но понеже се е ползувалъ досега съ повече отъ 20 дни отпущкъ, затова исканиятъ отпущкъ ще трѣбва да му се разреши отъ Народното събрание.

Моля, които приематъ да се разреши на народния представителъ г. Никола Марковъ 3 дни отпущкъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Постъпило е питане отъ народния представителъ г. Христо Димитровъ къмъ г. министра на правосѣдието, съ което го пита дали му е известно, че на 15 май т. г. той е билъ арестуванъ и откаранъ безъ причини въ централния затворъ.

Питането ще се изпрати на респективния министъръ, за да отговори.

Постъпило е сжко питане отъ народния представителъ г. Михаилъ Донсузовъ къмъ г. министра на желѣзницитъ, съ което го пита, дали законътъ за разширение желѣзопътната мрежа и пристанищата е задължителенъ и за постройката на линията Алхисало—Бургазъ, свършена преди влизането на сжщия законъ въ сила; дали е известно на министра, че бургазкитъ граждани и селяни отъ около-

стъта сж незаконно и несправедливо обложени съ парична временна трудова повинност, вмѣсто да отбѣятъ тая трудова повинностъ въ патура, и по този начинъ бургазкитъ граждани сж обложени съ единъ незаконенъ и несправедливъ данѣкъ отъ 8 милиона лева.

Това питане ще бѣде изпратено на респективния министъръ, за да отговори.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за ликвидирани отношенията между наемодателитъ и наемателитъ, създадени отъ закона за облекчение на жилищнитъ нужди.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): Г. г. народни представители! Съгласно чл. 44 отъ закона за облекчение жилищнитъ нужди сжщиятъ законъ преставаше да действа на 31 мартъ 1926 г. Поради туй, че трѣбваше да се ликвидиратъ дѣлата, образувани въ жилищнитъ сѣдилища при действието на този законъ, г. министърътъ на вътрешнитъ работи внесе единъ законопроектъ за ликвидирани отношенията презъ Народното събрание, бѣ обсъденъ отъ парламентарнитъ комисии по Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве и по Министерството на правосѣдието и претърпѣ значителни измѣнения, като отъ „законъ за ликвидирани дѣлата по закона за облекчение жилищнитъ нужди“ стана „законъ за ликвидирани отношенията между наемодателитъ и наемателитъ, създадени отъ закона за облекчение на жилищнитъ нужди“. Съ измѣненията, които се внесеха въ този законопроектъ, дветѣ парламентарни комисии целѣха да създадатъ единъ етапъ, така да се каже, за преминаване къмъ нормално положение по отношение наемитъ на жилищата на страната. Затова режимътъ на закона за облекчение жилищнитъ нужди съ известни ограничения се продължаваше съ законопроекта на дветѣ парламентарни комисии до 1 септември т. г., като нѣкои постановления отъ него оставатъ въ сила, други се измѣняватъ, а трети се изхвърлятъ. Като се взематъ за база наемитъ, плащани презъ 1915 г., размерътъ на наемитъ се увеличава отъ осемъ пѣти на 14 пѣти. При приготвянето на законопроекта отъ дветѣ комисии се държеше смѣтка както за интереситъ на наемодавцитъ, така и за интереситъ на наемателитъ. Интереситъ на наемателитъ се запазиха, като се продължи силата на договоритъ за наемъ на жилища до 1 септември т. г., а интереситъ на наемодавцитъ се запазиха, като се увеличи наемитъ, вмѣсто осемъ пѣти, 14 пѣти. Следъ 31 августъ се дава право на наемодавцитъ, възъ основа на заповѣдь на надлежния мирови сѣдия, да могатъ да освободятъ своитъ помѣщения, които до този моментъ сж били подъ режима на закона за облекчение на жилищнитъ нужди.

Това сж главнитъ постановления на законопроекта, изработени отъ дветѣ парламентарни комисии, съ които се цели да се премине постепенно къмъ едно нормално положение, безъ да се създаватъ сътрѣсенія въ отношенията между наемодатели и наемодавци. Наистина, законопроектътъ може да не е свършенъ, но допринася твърде много за уреждане отношенията между наематели и наемодавци. Следъ 31 августъ дѣлата, които оставатъ неразрешени, ще се разрешаватъ, съ изключение на дѣлата за изпразване, отъ мировитъ сѣдилища съобразно съ действущитъ закони, а дѣлата за изпразване ще се ликвидиратъ по чл. 4 — съ заповѣдь на мировия сѣдия.

Ще пристѣпимъ къмъ докладване на законопроекта, като при пужда ще давамъ обяснения и по отдѣлнитъ членове. (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за ликвидиране отношенията между наемодателитъ и наемателитъ, създадени отъ закона за облекчение на жилищнитъ нужди.

Председателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Палиевъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 1. Договоритъ за наемъ на жилища между наемодател и частни лица, които сж се ползували отъ покровителството на досегашния законъ за облекчение на жилищнитъ нужди, оставатъ въ сила до 31 августъ тази година включително.

Тия договори могатъ да бъдатъ унищожавани:

1) когато се докаже, че сжществуватъ лоши отношения между наемодателя и наемателя, по вина на последния;

2) когато правствени причини налагатъ това;

3) когато домопритежателятъ или нѣкой членъ отъ неговото семейство има нужда отъ жилищно помѣщение за себе си; въ такъвъ случай домопритежателятъ нѣма право да отдава подъ наемъ освободеното здание, освенъ ако се стѣсни доброволно;

4) когато наемателътъ не плати наема и принадлежащитъ му се такси, повреди, зле стопанисва наетото помѣщение или го употребява за друго назначение и когато премахва безъ писменото съгласие на наемодателя, и

5) когато това е необходимо поради строежъ“.

Г. г. народни представители! Втората частъ на чл. 1 това е чл. 8 отъ закона за облекчение жилищнитъ нужди, който членъ урежда въ какви случаи договоритъ за наемъ на жилища могатъ да бъдатъ унищожени. Петтъ точки на чл. 1 отъ законопроекта сж сжщитъ петъ точки на чл. 8 отъ закона. Има една корекция въ този смисълъ, че се изхвърля последната алинея на точка петъ чл. 8 на закона, която предвиждаше, когато се вадятъ наемателитъ по точки трета и пета, задължение за наемодателитъ да търсятъ жилищно помѣщение на наемателитъ. Тази алинея се изхвърля, защото настоящиятъ законопроектъ е ликвидационенъ и не остава време за уреждане отношенията между наемодател и наематели по такъвъ начинъ, тъй като този законъ ще има да действува само нѣколко месеца.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Както докладва докладчикътъ, отъ двата първоначални законопроекта — единиятъ, внесенъ отъ г. министъра на вътрешнитъ работи, а другиятъ, внесенъ по частна инициатива на нашата парламентарна група — комиснитъ по Министерството на вътрешнитъ работи и Министерството на правосъдието сж изработили единъ компромисенъ законопроектъ. Обаче, азъ мисля, безъ да се впускамъ въ подробности, че законопроектътъ на комиснитъ далечъ не разрешава тази тежка проблема за нашия животъ — жилищната. Съ законопроекта се продължава за нѣколко месеца действието на закона за облекчение жилищнитъ нужди, ако и сж значителни измѣнения. Това е все една придобивка, тъй като съ законопроекта на г. министра на вътрешнитъ работи тази придобивка нѣмаше да я имаме, а трѣбваше въ края на м. мартъ да престане действието на сжществуващия законъ за облекчение жилищнитъ нужди и да се пристѣпн къмъ ликвидиране на жилищнитъ дѣла. Уважителни и вески сж съображенията на комиснитъ да се повърнемъ къмъ нормалното състояние, но всичкиятъ въпросъ е: дали за едно кѣсо време отъ 3 месеца ще ни се отдаде да се върнемъ къмъ нормалното състояние, къмъ режима на свободнитъ наеми. Азъ мисля, че не се отдалечавамъ отъ истината, ако заявя, че е една илюзия да си въобразяваме, какво подиръ 3 месеца само, възвръщайки се къмъ режима на свободнитъ наеми, ние ще създадемъ едно нормално положение между наемодателитъ и наемателитъ.

Г. г. народни представители! Колкото и да е вѣрно, че въ България мнозина притежаватъ къщи, не можемъ да не признаемъ, че жилищниятъ въпросъ е станалъ единъ социаленъ въпросъ и за нашата дребно-стопанска страна и при неговото разрешаване въ единъ или другъ смисълъ не трѣбва да излизаме само отъ интереситъ на наемате-

литъ и на наемодателитъ, но трѣбва да излизаме отъ обществени съображения. Азъ не искамъ да влизамъ въ споръ съ собственицитъ, защото нѣмамъ за целъ да пропагандирамъ унищожението на тѣхната собственост, обаче много наивенъ ми се вижда доводътъ на нѣкои отъ тѣхъ, че съ сегашния законъ за облекчение на жилищнитъ нужди, или съ намесата на държавата въ уреждането на наемитъ, се вършело нарушение на конституцията, на чл. 67, който постановява, че правата на собствеността сж непрекосновени. Правата на собствеността сж едно нѣщо отъ юридическо гледище, а ограниченията и всевъзможнитъ тежести върху собствеността сж съвършено друго нѣщо — тѣ не сж противоконституционни. Работата на законодателя е да опредѣли тежеститъ и ограниченията върху собствеността, изхождайки отъ едни или други съображения. Ако народнитъ представители застанатъ на позицията на собственицитъ и намиратъ, че както е било въ турско време или до скоро преди войнитъ въ България, всѣки единъ гражданинъ да е длъженъ да се грижи да си намѣри покривъ, безъ да го покровителствува държавата, разбира се, тѣ ще гласуватъ за премахването на каквото и да било жилищенъ законъ, но ако у тѣхъ преобладава общественото съображение, че съ огледъ на интереситъ на държавата, на обществото и главно съ огледъ на интереситъ на голѣмия брой отъ хора които нѣматъ жилища, не може да бъде предоставено свободно да се уреждатъ отношенията между наемодателитъ и наемателитъ, тѣ разбира се, съ чиста съвестъ ще гласуватъ за единъ законъ за жилищнитъ нужди. Г. г. народни представители, и другъ пътъ съмъ ималъ случай да отбележа, че въпросътъ, да се покровителствуватъ ли наемателитъ отъ страна на държавата чрезъ единъ законъ, или да се прибѣгне къмъ системата на свободното наемане, не е въпросъ само на българската държава и на нашето законодателство, а е единъ въпросъ, може да се каже, на всички културни европейски държави, а този въпросъ не е свързанъ отъ спената, за да се мисли, че у насъ е направено въ времена бурни нѣкакво изключение отъ общия принципъ за свободното наемане, и че е време вече да се повърнемъ къмъ старата система на свободни договори за наемъ. Би се излъгалъ всѣки единъ, който застане на подобна една позиция, защото противъ него ще говорятъ законодателствата на европейскитъ държави, които несъмнено и въ културно и въ вѣско друго отношение стоятъ по-горе отъ насъ и биха могли да ни служатъ за образецъ въ нѣкои отношения.

Г. г. народни представители! Въ отговоръ на тѣзи, които напиратъ главно на това обстоятелство, че жилищниятъ законъ подиръ войната е турилъ голѣми тежести на собственицитъ и че той трѣбва да се премахне, мога да противопоставя следующия аргументъ — че дори въ страни победителки, каквато е Франция, законътъ за покровителствуване на наемателитъ не е премахнатъ; не само не е премахнатъ, но неговото действие е подновено по единъ пътъ подиръ войната, а нѣколко пъти: и презъ 1922 г. и сега презъ 1926 г. м. февруарий, френската Камара гласува единъ законъ за покровителствуване на наемателитъ, съ който законъ продължи досегашната система до 1931 г. — крайниятъ срокъ.

Азъ следихъ дебатитъ въ френската Камара; и тамъ се правиха възражения, които се чуватъ и тукъ — че се върши посегателство върху неприкосновеността на собствеността, че поради ограничението размѣра на наемитъ, сградитъ не се рентиратъ, че когато собственикътъ иска да направи нѣкои поправки на сградата си, той изразходва повече, отколкото е, да речемъ, наемътъ за една или две години. При всички тѣзи възражения, правени по различни поводи, французкитъ парламентъ, е продължилъ действието на закона за наемитъ съ едно грамадно болшинство — съ повече отъ 450 гласа. Така че да не се мисли, че за закона сж гласували само онѣзи групи, които образуватъ картела въ Франция — гласували сж и други, които нѣматъ нищо общо съ политиката на този картелъ. Въпросниятъ законопроектъ, г. г. народни представители, преди повече отъ месецъ премина и въ сената, и тамъ той бѣ принетъ съ грамадно болшинство. И азъ мога предъ васъ да цитирамъ думитъ на докладчика на комисията въ сената, който заяви, че действително преди две години и той, както и много други депутати, сж били на мнение, какво ще бъде възможно подиръ единъ кѣсъ периодъ да се възстанови системата на свободното наемане. „За съжаление, обаче“ — заявилъ докладчикътъ — „противъ насъ върви действителността, животътъ; въ никой случай ние не можемъ да се повърнемъ къмъ системата на свободнитъ наеми, и каквито и да бъдатъ възраженията

*) За текста на законопроекта, принетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № № 95 и 96.

против законопроекта, трябва да го приемем и да продължим действието му до 1931 г. за всички общини, които имат население над 5 хиляди души“.

Ето ви, г. г. народни представители, една страна, която във всеки случай е много по-уредена от България във всяко отношение и където се държи смътка не само за интересите на собствеността, но и за интересите на много обществени категории, и затова принципът на частното право за свободата на договорите бива нарушаван поради важни обществени и държавни съображения.

Г. г. народни представители! Аз имам случай да чета, че и в Белгия, тоже една страна победителка, и в едно икономическо положение много по-добро, несравнено по-добро, отколкото нашето, и там въпросът за жилищата няма да се повдига въпросът да се продължи ли и напредът действието на закона за наемите или да се премахне. Преди няколко месеца там е била назначена една 20-членна комисия, в която влизат по равно число представители на наемателите и наемодавците — по четири души — в която влизат също тъй професори и учени, хора на науката, която комисия е имала за задача да се занимае с въпроса и да даде мнение. Е добре, комисията, против гласовест само на четиримата собственици, е изказала мнение, че действието на закона трябва да се продължи и напредът, т. е. да се покровителствуват наемателите чрез държавата до 1931 г.

Преди няколко седмици правителството на Белгия вече е сезирало и белгийската Камара въз основа на това мнение на комисията с един законопроект за продължение действието на сега съществуващия закон за наемите.

Г. г. народни представители! Такива законоположения съществуват и в големите победени страни Австрия и Германия, но аз не цитирах тях, защото всички един от вас би могъл да ми възрази, че като победени, тъй може да се почувствували повече нуждата от един специален закон за жилищата и заради това е го приели. Все пак мога да ви цитирам, че преди десетина дни Берлинската община е сключила един заем от 45 милиона златни марки, предназначени главно за постройка на жилища за облекчение на жилищната криза; все пак бих могъл да цитирам пред Народното събрание, че във всички държави се харчат грамадни суми за увеличаване строежите с цел да се облекчи жилищната нужда.

Значи България не е единичната страна, която прави изключение, като възприема принципа за покровителстване на наемателите чрез един закон и не прибъгва до системата на свободните наеми. Напротив, това е да не кажем всички, но редица големи и малки европейски държави, които са били принудени поради обстоятелствата да прибъгнат до законодателството за покровителстване на наемателите и които и сега продължават действието на старите си закони за жилищата.

Ако там, г. г. народни представители, не смътат, че положението е нормално, ако там е мнението, че вървят към нормализиране и трябва да се стремят към нормализиране, но че не са стигнали още до този пункт, когато държавата, парламентът може да каже, че възстановява свободата на наемните договори между собствениците и наемателите, кои са били съображенията на нашата комисия и на правителството да твърдят и да ни убеждават, че действително България преминава във едно нормално състояние? Аз не виждам ни едно въско съображение, което да напомня, че действително нашата страна се възвръща към едно нормално състояние. Що значи възвръщане към нормално състояние? Ясно е за всички — то значи създаване на условия, които да позволят свобода на наемните договори; то значи наемателът да не бъде играчка в ръцете на наемодавца; то значи да се повиши популателната способност на самия наемател, за да може да плаща по-висок наем. Де са основанията на комисията, за да твърди, че действително платежеспособността на българския наемател е повишена?

Напротив, аз виждам, че ние нямаме добри перспективи, перспективите са лоши. Вие всички чувствувате тежестта на положението вследствие на една непозната досега въ страната ни икономическа и финансова криза. Вие всички се завръщате от провинцията и знаете, че търговският живот е замръзъл не само в София, но и там в провинцията, че вред на населението се оплаква от липса на пари, от липса на сръдства, а изгледите за една недобра реколта усилват песимизма му. Тъй че ние нямаме причини да твърдим, какво животът отива към

едно нормално състояние, а имаме основания голъми и въски да заявим, че нашият живот отива към едно още по-ненормално положение. Кризата, по моята оценка, не е едно временно, проходящо явление. Ние няма да излезем от тази криза дори и чрез една добра и благополучна реколта. Кризата има своите дълбоки причини, до които причини ние не сме стигнали.

Ето защо съображения от висок обществен и държавен интерес налагат на държавата и трябва да подкажат на Народното събрание да възприеме системата на покровителстване на наемателите не за един срок от три месеца, а за едно по-продължително време. Ние, социалистите бихме на по-правия път, когато заявихме, че трябва да се продължи действието на закона поне с две години. И след изтичането на две години може би няма да се върнем във едно нормално състояние, но ще имаме надежда поне, че дотогава ще се вземат мерки, които да подпомогнат нормализиране положението на нашата страна. И когато ние предлагаме 2-годишен срок за действието на закона, ние не искаме много нещо. Ние сме пак по-назад от Франция и Белгия, не стигаме дотам, да искаме срокът на закона за жилищата да бъде продължен до 1931 г. Тоя компромис, обаче, правим, като държим смътка за настроението и въ самата Камара и за декларацията, ако искате, на г. министър-председателя въ отговор на моето питане, че той не е наклонен да прибъгне на нова смътка до един закон за облекчение на жилищната нужда и че предпоставено би било с изтичане срока на закона на 31 март да престане той да действуват напредът. При тази неблагоприятна условия ние трябва да изберем по-малкото зло и да предпочетем да апелираме към Народното събрание да продължи срока на закона поне с две години, а след изтичането на този срок ще видим какво може да се направи.

Г. г. народни представители! Ето, откогато е разглеждан законопроектът от комисията, 31 март, изтича два месеца, а до м. септември остават три месеца. Смътка ли пък, че за толкова кратко време наемателите ще могат да се справят с въпроса за жилищата, да го уредят било доброволно с наемодавците, било да си намърят свободни помъщения, за да се подслонят през зимата? Аз мисля, че този срок е толкова къс, че той не носи никакво разрешение или поне облекчение на жилищната проблема у нас. Напротив, подир два-три месеца конфликтът ще избухне на нова смътка; най-първо и най-главно ще избухне въ София.

Наистина, една част от наемателите, под страх на това, че законът престава да действуват, са се погрижили да си наемат свободни помъщения, но все пак една голъма част е останала да чакат покровителството на закона, и ще го чакат и напредът по простата причина, че не разполагат със сръдства, за да прибъгнат до свободен наем. Каквото и да се говори, все пак наемът на стая въ София при тази криза се движи между 800 и 1.000 л. и за едно семейство скромният наем на едно жилище от две стаи и кухня не може да бъде по-малък сръдно от 2.000 л. Като имате пред вид, че доходите на работниците, занаятчиите и чиновниците не се движат месечно повече от 3.000 л., начина от 1.500 л., вие ще резбурете че тази голъма категория хора на физически и умствения труд най-първо въ София не ще бъде въ състояние да паема жилища с свободен наем. Тия хора не могат да дадат всичко или грамадна част от това, което получават, за наем, защото трябва да оставят сръдства и за удовлетворение на другите потребности.

Ето защо, според нас, каквото и да се прави сега, колкото и да се гледа да се удовлетворят само интересите и въжеланията на собствениците, през септември правителството и държавата ще се изпречат пред една жилищна нужда такава, каквато продължава още да съществува.

Е добре, ако социалната и жилищна политика на едно правителство, на едно Народно събрание трябва да се характеризира с предвидливост, то тая предвидливост трябва да се прояви въ конкретния случай. Нека не мислим, че с това се подаваме на домагоия или, че с това поощряваме онъзи, които не желаят да си построят жилища, или пък че искаме да разсипем шепата собственици. Кой въ България, при това развито чувство на собственост, не желае да има свой собствен подслон? Аз не познавам такива хора. Аз познавам мнозина, които мислят, че е по-предпочително, да се заврат въ един коптор, но собствен, отколкото да оти-

да да живяват в богатото жилище на някой чорбаджия. По-предпочитат даже множина да отидат да живеят в далечните окрайнини, да газят калъ, при отсъствие на осветление и вода, но да разполагат със собствено жилище, отколкото да живеят в старата част на София или големите провинциални градове, обаче, да имат чорбаджия и да зависят от неговото благоразположение. Очевидно е, че дълбоки причини и други пужди, които не могат да бъдат удовлетворени карат българина, човъка на труда да не си построи собствено жилище и да прибъгва до жилище под наем.

Г. г. народни представители! Защо най-после да не държи смътка народното представителство и на тази страна на въпроса, че всички тѣзи, които разполагат с къщи, козлото и да чувствуват тежестите, че са принудени да отдават под наем принудително, че тѣ повиниха стойността на своите имоти — това тѣ не трѣбва да забравят и ние трѣбва да им го напомним — не чрез своите собствени усилия, а чрез войната, без да я искат тѣ, чрез нещастията, които сполетѣха българския народ? Защото ние изтърпѣхме една катастрофа, защото ние минахме въ редовете на победените, защото нашето хазайство се разруши, защото нашата валута падна — затова собствеността на недвижимите имоти се вдигна и всички тѣзи, които са дали по 10—20 хиляди лева за постройка на жилище, ако и скромно, могат да го продадат днес, когато искат, за 300—400 или 500 хиляди лева. Така че тѣ имат един прѣръст от 10—15 пъти над истинската, реалната стойност на своя имот. А тога не се дължи на тѣхните лични усилия, не се дължи и на нормалното повишение на цените на недвижимостта, но се дължи на обстоятелства, които никой от нас не е желал да настъпят.

Всичко това, г. г. народни представители, е имало предъ вид и по-рано. Имало сме го предъ вид и ние въ 1919 г. при изработване законопроекта за облекчение на жилищните нужди. Нашите съображения тогава са били не да нанесем един удар върху българската собственост, не да подчертаем, дето трѣбва и дето не трѣбва, че на една страна стоят тунейци, ленинци, експлоататори, чиято собственост трѣбва да бъде експроприирана, а да удовлетворим една обществена нужда и да подпомогнем за въдворяването на мир въ нашата страна; не, съ други думи, да изключим българската конституция, като посегнем на един юридически принцип за неприкосновеността на собствеността, а да държим смѣтка за интересите на грамадната част от хората на труда въ България. Никога собствеността не е била неограничена, нито даже въ римско време, нито нѣкога ще бъде неограничена. Винаги собствеността е трѣбвала тежести и ограничения въ разни форми, въ зависимост от това какъ е преценявано положението от правителства и от народни събрания. Тѣй е било, тѣй ще бъде и занапредъ и нѣма защо да се боим нито от потъпкване на конституцията, нито от нарушение на нѣкакви юридически формули, а трѣбва да държим смѣтка за интересите и за пуждите на обществото.

Г. г. народни представители! Отъ нѣкои страни се заявява, че отъ 3—4 години жилищната пужда е намалена съ това, че строежите въ нашата страна са увеличени. Вѣрно е че строежи и по села, и по градове, и въ София, и въ провинцията има; вѣрно е, че има отпуснати кредити, но отъ друга страна, не по-малко вѣрно е, че съ новите постройките не са удовлетворени пуждите, че прѣръстът на населението, приливът на населението отъ селата въ градовете, отъ провинцията въ Столицата е по-голям, отколкото количеството на къщите, които са построени след войната. И без да прибѣгвамъ до нѣкаква подробна статистика, азъ мога да заявя — а въ това всѣки ще се убеди — че положението съвсемъ не е подобро и мъчно ще може да бъде подобро.

Преди всичко, отпуснатите кредити за пасърчение строежа на жилища са недостатъчни въ сравнение съ кредитите, които се отпускатъ въ други страни. А не трѣбва да се забравя, че една част от кредитите, г. г. народни представители, се раздава, за съжаление, по партизански начинъ, не за удовлетворение на действително нуждающите се, а за удовлетворение на приятели, на партизани, или на други, които са по-хитри и могат да се вредят. Копкретно и за София азъ нѣма да ви привеждамъ примѣри, но съмъ дълженъ въ реда на мислите, които развихъ предъ васъ, да изтъкна и следното: въ София, отъ редица години, отпуснатите кредити за строеж на жилища се употребяватъ неправилно, мѣстата не се раздаватъ справедливо, на

бедни, и че има големи злоупотребления. Ако дружбащите въ миналото вършеха злоупотребления съ това, че раздаваха безразборно мѣста на своите приятели и днес може да видите тукъ, близо до центъра на града, въ старите еврейски гробнища, са вдигнати двуетажни и триетажни солидни къщи отъ хора действително бедни, по неспособни, хора състоятелни — които не са били жители на София, но които са целъ да спекулиратъ съ собствеността или да ударятъ келениръ са дошли отъ провинцията или отъ селата и посредствомъ властта са могли да се здобиятъ съ мѣста, съ кредитъ, за да си построятъ жилища.

Вѣрно е, отъ друга страна, също тѣй, че нѣма една рационална жилищна политика за икономиченъ и спестовенъ строеж, който е по-малко ерѣдства да удовлетвори повече семейства. Ви трѣбвало министерството и общината да се интересуватъ повече въ разрешаването на въпроса за строежите, за да се избегнатъ злоупотребления и разхищенията въ жилищната политика. Ако действително се упражнява подобенъ контрол, безспорно е, че жилищата биха били повече, по-икономично построени и мѣстата биха се раздали на нуждаещите се. Тогава и съ малко кредитъ би се направило повече за удовлетворение на крепящата нужда. Но ако работата върви тѣй както е вървѣла досега, азъ съмъ да вѣрвамъ, че ние повече ще тропае на едно мѣсто, ще си въобразяваме, че разрешаваме жилищния проблемъ, а въ действителност въ повечето случаи ще се удовлетворяватъ само апетитите на приятели и на други, които са бѣдатъ фаворизирани отъ дадено общинско управление.

Ето защо, г. г. народни представители, като имаме предъ видъ, че положението на нашата страна, общо взето, не е нормално, а нѣма изгледи въ скоро време да се повърнемъ къмъ едно обикновено състояние, за да застаемъ и въ законодателството, и въ държавата на почвата на договорите между наемодатели и наематели; като имаме предъ видъ, отъ друга страна, че кредитите са недостатъчни и са направени малко жилища въ сравнение съ онова, което са били дължни да направятъ държавата и общините, азъ мисля, че без да влагаме каквото и да било *partie pris* въ разрешаването на въпроса, ние ще се съгласимъ съ наше предложение да приемемъ по принципъ, че срокътъ трѣбва да бъде продълженъ не до септемврий, а за едно по-продължително време. Азъ се надѣя, че и г. министър-председателъ, който има най-голямъ интересъ да гледа по-извиско на работата и да се издигне дори надъ наемодатели и наематели, въ това отношение не ще иска да ни направи големи опозиции и ще подкрепи наше предложение, защото то ще му спести излизания главоболния и стълкновения. Азъ апелирамъ и къмъ Камарата, г. г. народни представители, да бъде внимателна въ разрешаването на този въпросъ. Нека не оставимъ впечатление, че отъ тукъ се върши едно нѣщо подъ предлогъ да се запази конституцията и да се възстанови свободата, което напомнимъ на възстановяване стари нѣща. Грѣшките се извършиха при измѣнението на закона за трудовата собственост, както и при реди други мѣроприятия отъ значение за обществото, които грѣшки посочватъ, че действително се върви назадъ, а не се върви напредъ. Нека въ разрешението на жилищния въпросъ бѣдемъ по-внимателни. Не е думата, г. г. народни представители, да създадемъ едно ново законодателство, единъ новъ законъ. Въпросътъ е да продължимъ действието на единъ съществуващъ вече законъ. Това е по-лека работа, отколкото да правимъ ново законодателство. Тукъ трѣбва само да видимъ имаме ли съображения, които да ни говорятъ, че действително нѣма нужда отъ действието на стария законъ. Азъ съмъ тамъ, че добросъвестно погледнато на работата, всѣки единъ отъ насъ трѣбва да отговори, че нѣма такива съображения и, следователно, че действието на закона трѣбва да бъде продължено.

Азъ не искамъ да се спра тукъ и на другите точки отъ новия законопроектъ, защото нѣмамъ време и защото съмъ тамъ, че кардиналниятъ въпросъ за Народното събрание е, трѣбва ли да се продължи действието на закона или не трѣбва да се продължи. Продължаването на срока до септемврий е равносильно почти съ премахването на закона. То само ни създава една илюзия, че сме направили нѣщо, но то може да ни роди нови главоболния, които трѣбва да бѣдатъ спестени.

Ето защо азъ моля да бъде продълженъ срокътъ на законата не до септемврий, а до две години, или пъкъ, както комисията би намѣрила за добре, но да не се остави сегашното положение, защото то повече ще затръни, отколкото

да разреши проблемата. (Ржкоплъскания от социалдемократите)

Председателстващ д-р Б. Вазов: Има думата народният представител г. Недялко Топалов.

Н. Топалов (д. сг): Г. г. народни представители! Ако г. Пастухов бѣше по-къс въ своето изложение, азъ мисля, че щѣхме да избегнемъ разискванията. Обаче той съ своята речъ ни дава поводъ да кажемъ нѣколко думи.

Преди всичко азъ не чуохъ отъ г. Пастухова да ни каже едно нѣщо: тъй както е днешното положение въ България, вѣрно ли е, че има множество бездомници, които нѣма какъ да се подслонятъ. За това той не ни даде данни. Много вода изтече отъ войнитѣ насамъ, много време мина. Постройнитѣ се разшириха, строятъ се нови и днесъ. Г. Пастуховъ преди две години се съгласи съ насъ и дойде да подчертае, че само въ нѣколко градове има нужда отъ съществуването на този законъ. Днесъ той не ни каза, дали въ тѣзи градове, които преди две години виждахме при създаването на този законъ, който сега отгъняме, съществува тази жилищна нужда. И доколкото разбрахъ, той избѣгваше да говори по този въпросъ, защото никъде въ тѣзи градове вече нѣма такава жилищна криза, каквато имаше преди две и повече години. Остава София, но и за София г. Пастуховъ не ни даде данни, отъ които да се види, че действително има бездомници, които нѣма какъ да се подслонятъ. Ние имаме едно изложение на домопритежателитѣ, въ което тѣ поддържатъ, че днесъ въ София има повече отъ 3 хиляди свободни квартири.

Д-ръ Н. Кормановъ (д. сг): Ама не ги даватъ подъ паемъ.

Н. Топаловъ (д. сг): Азъ мисля, че една анкета било отъ страна на Парламента, било отъ страна на правителството ще може да удостовери това. И ако бѣше се направило това по-рано, а не сега, както го иска г. Пастуховъ, може би по-лесно щѣше да се съгласимъ съ неговото искане. Но когато сами виждаме, че въ София, особено по крайинитѣ, има маса апартаменти, маса свободни стаи, съ хиляди много естествено продължението на жилищния законъ ще бѣде единъ тормозъ само за известна частъ отъ наемодателитѣ и специално за тѣзи въ София.

Твърди се съ положителност, че голѣма частъ отъ бездомнитѣ настанили се въ центъра на града, не искатъ да отидатъ въ покрайинитѣ. Въ такъвъ случай, поради искането на известни хора да живѣятъ непременно въ центъра на града, ние не можемъ да продължаваме действието на закона, който не искамъ да кажа, че е антиконституционенъ, но който става почти безъ смисълъ и безъ полза. Ако ние преди две години бѣхме постановили така, като нѣкои отъ насъ поддържаха, а именно съ кредитѣ — които се раздаваха за постройки и се разшири съ тѣхъ едно голѣмо строителство въ голѣмитѣ градове, особено въ София — се направѣха квартири специално за чиновницитѣ, тъй както Швейцария разреши жилищния въпросъ за своитѣ желѣзничари и телеграфисти още преди повече отъ 15 години, може би щѣхме да бѣдемъ на по-добъръ пътъ и нѣмаме сега да имаме разхвърлено строителство, безъ благоустройство и свършено излизани стаи и апартаменти, въ които не отиватъ да живѣятъ хора.

Но споредъ мене ние не можемъ да се съгласимъ съ г. Пастухова да продължимъ действието на жилищния законъ съ още две години. Пита се: кои нужди налагатъ това? Ще има промѣни въ размѣра на наемитѣ или въ плащането на наемитѣ, ще има увеличение на наемитѣ на едно мѣсто, а на друго мѣсто ще има намаляние, и конкуренцията още сега се чувствува при тѣзи нормирани наеми.

Ето защо, азъ ви моля да се не съгласявате съ предложението на г. Пастухова, а да направимъ дори една промѣна въ доклада на комисията, и то защо? Ако ние приемемъ сега срока 1 септемврий, когато ще трѣбва да престане действието на този законъ, ние ще се изправимъ предъ едно положение: какъ ще се пренасятъ хората въ студентитѣ? Строителството започва отъ м. априлъ. Една голѣма частъ отъ постройкитѣ, които миналата година не бѣха завършени, се довършватъ. Голѣма частъ отъ започнатитѣ постройки тоже ще се привършатъ къмъ края на м. юлий. Е добре, има ли смисълъ тогава да чикаме да се изправимъ предъ прага на зимата и да лишимъ самитѣ хора, които ще се пренасятъ, отъ възможността да се пренесатъ, да лишимъ същевременно и домопритежате-

литѣ отъ възможността да ремонтиратъ своитѣ помѣщения, понеже презъ м. септемврий това не ще имъ бѣде възможно? И вие имате следното положение, особено въ София. Отъ землетресението въ 1917 г. много отъ сградитѣ се повредиха. Наемодателитѣ нѣматъ срѣдства да ги поправятъ. Ако продължимъ режима на жилищния законъ до 1 септемврий, ще дойдемъ до едно положение, че отъ една страна ще трѣбва да оставимъ тѣзи сгради да се рушатъ, а отъ друга страна да се правятъ нови сгради. Нѣщо повече, ако оставимъ въ сила закона, ние ще поставимъ и онази частъ отъ домопритежателитѣ, които до днесъ се крепи горе-долу, въ положение да ликвидира съ своята собственостъ. Преди нѣколко дни единъ приятель, който още не е собственикъ, но иска да стане собственикъ, отиваше да гледа една малка къща, за да я купи. Справи се предъ една банка и въ банката му казватъ: „Чакай м. августъ, защото ние самитѣ ще има да продаваме повече отъ 350 здания“. Само въ една банка съ му казали това. Вие можете отъ това да схватите въ какво положение съ изпаднали собственицитѣ. Тѣ има да плащатъ голѣми данъци, тѣ нѣматъ достатъчно срѣдства за живѣне, и понеже наеми не получаватъ, сключватъ заеми и въ края на крайщата изпадатъ въ положението да станатъ безсобственици, каквито има голѣма частъ отъ тѣхъ вече.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ)

По тѣзи съображения моля ви да се съгласите да изоставимъ вече жилищния законъ защото нѣмаме основание, нѣмаме мотиви, нѣмаме достатъчно аргументи за продължение действието на този законъ. Независимо отъ това, съ изоставянето на този законъ ще се отървемъ веднажъ за винаги отъ разправии, а не отъ революции и бунтове, за каквито се говори, защото бездомнитѣ въ София съ вече малко, а въ голѣмитѣ градове на провинцията почти ги нѣма, или пъкъ които съ останали такива, ще отидатъ да живѣятъ въ крайщата и ще плащатъ може би по-малкъ наемъ, отколкото сега ще плащатъ по силата на това ново постановление на закона.

Ето защо, азъ предлагамъ и моля г. министъра, както и г. докладчика, да се съгласятъ, ното действието на жилищния законъ да се продължи само до 1 августъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Споредъ мене, при второто четене на законопроекта се развиха единъ разисквания които измѣстиха въпроса. Тѣ изхождатъ не отъ разрешението, което предстои да му дадемъ, а отъ едно разрешение на жилищната проблема. Тази проблема е голѣма. Тя нѣма да се разреши съ такива специални закони, каквито ние имаме поради войната. Тя е свързана съ строежи, тя е свързана съ благоустройство на градоветѣ, тя е свързана съ ипотеченъ кредитъ, съ кооперативни строежи и т. н. Азъ ще изоставя цѣлия този въпросъ, колкото той да е важенъ и много сериозенъ. Достатъчно е да ви обърна внимание на следното противоречие въ стилината. Като излизате въ околноститѣ на столицата, вие виждате на какво прилича тя: тамъ съ насѣяни къщички, безъ улици, безъ канализация, безъ водопроводъ и т. н. и страхъ ме е, че столицата единъ денъ ще се обърне не на едно голѣмо село, както въ Ориента има много градове, които съ голѣми села, но на единъ резервоаръ отъ всевъзможни заразители, епидемически болести. А като отидете въ другата частъ на града, въ центъра, тамъ ще видите постройки при най-икономически условия, много по-изпосни, величественни, съ венчки удобства, направени по кооперативенъ редъ и пр. Дори онзи денъ имахъ случай да ми се похвалятъ тѣзи, които живѣятъ въ кооперативни домове, че дори въ продължение на цѣла година, откато живѣятъ въ тѣхъ, не съ имали нито едно недоразумение — нѣщо много рѣдко.

Но това е извънъ въпроса, който е сложенъ за разрешение предъ насъ въ една ограничена форма. Въ случая ние имаме за целъ, както се вижда отъ заглавieto на законопроекта, приетъ вече на първо четене и разгледанъ отъ комисията, да ликвидираме съ досегашния законъ за жилищната нужда, нужда, предизвикана отъ изключителнитѣ времена поради войнитѣ и, ще прибавя азъ, отъ крайно аномалнитѣ условия въ заплатитѣ, въ частнитѣ бюджети, вследствие на съществуващата по-рано пълна аномалия отъ бързото падане, отъ голѣмитѣ колебания на нашата размѣнна монета. Смѣя да кажа, че за България

всичко това е премахнато, то не съществува вече. Когато ми се посочват страни, където се продължава действието на жилищния закон, като напр. Франция и Белгия, за мене е много ясно защо там се прави това. Колкото да е богата и голъма Франция, сега тя е въ един период на голъмо колебание и на бързо падане на нейната валута. И резултатът от това е, че заплатите на хората никога не могат да догонят съ същата бързина падането на валутата, при такъв голъм размър на банковното обръщение, на задълженията и т. н. Това е понятно.

Докладчик П. Палиев (д. сг): И въ Белгия е същото.

Министър-председател А. Ляпчев: Да, и въ Белгия е същото. — У нас, за щастие ще кажа колкото и да е спаднала нашата валута, при каквито и тежки условия да се намираме, ние сме успели да я затвърдим вече трета година. Това е много важно нѣщо. Отъ него зависят много други нѣща въ страната ни. И при сигурността, смѣя да припоятора това, че ще запазимъ това положение, и при постепенното издигане не само на възнагражденията, добивани на свободния пазаръ, но и на фиксираният заплати, дадени дори отъ държавните, окръжните и общински учреждения, се догонватъ едни заплати до нормалните.

Тѣй че първият мотивъ, който бѣше, че хората не могат да намѣрятъ подслонъ, независимо отъ това, какво могат да платятъ, за мене не съществува. Споредъ мене, и вторият мотивъ, който бѣше, че ще бѣде невъзможно за известна категория хора, не по тѣхна вина, да плащатъ това, което имъ се налага отъ свободния пазаръ, ще изчезне постепенно, но, пакъ повтарямъ, при това условие, че нашиятъ левъ ще запази поне тази низка цена, която има днесъ.

Позволихъ си да обърна вниманието ви на това не само поради специалния случай, а поради нуждата отъ внимание отъ страна на всички ни, за да запазимъ цената на лева такава, каквато е днесъ, защото падането на лева ще се отрази върху цѣлия ни стопански строй.

При това положение, г-да, както е поставенъ този въпросъ — за ликвидиране отношенията между наемодателитъ и наемателитъ, създадени отъ закона за облекчение на жилищните нужди — азъ нѣма защо да отивамъ далечъ. Фактитъ сѣ тѣзи. Жилищна нужда е прокламирана само въ нѣколко града въ България. Почти всички общини, въ които е обявена жилищна криза, сѣ готови да я отменятъ, ако законътъ за облекчение жилищните нужди не би съществувалъ. Даже Софийската община би я отменила, ако не очакваше този ликвидационенъ законъ. Такова е положението.

Кои сѣ наемодатели у насъ? Не може да се сравняватъ наемодателитъ въ България съ наемодателитъ въ Франция и Белгия. Едно такава сравнение ще бѣде погрѣшно. Обикновено, г-да, въ силно развититъ капиталистически страни, въ страни съ голъма материална култура, съ миренъ животъ отъ стотици години, голъма частъ сгради принадлежатъ или на дружества, или на голъми компании, както и у насъ започва да става. Напр. застрахователните дружества почти навсякъде най-голъма смѣтка намиратъ да влягатъ спестителни пари на тѣхните клиенти въ постройка на сгради, а следъ това въ ипотеки за постройки на сгради, или да ги даватъ на капиталисти, които строятъ сгради, за даване подъ наемъ. А какво е положението у насъ? Положението у насъ, съ много малки изключения, съ незначителни изключения, е таково, че човѣкъ често пѣти се пита: наемателътъ или наемодателътъ е най-нещастниятъ? Вѣрно е, че въ досега съществуващия законъ за беднитъ наемодатели има известни привилегии, да могатъ да освободятъ зданията си, по тия привилегии не могатъ да бждатъ използвани отъ беднитъ наемодатели, защото тѣ сѣ задължени да намѣрятъ на своитъ наематели къщи. Вследствие на това, не може да се помогне на беднитъ наемодатели и въ резултатъ какво се явява? При мене сѣ дохождали и депутации отъ наематели, и депутации отъ наемодатели. Увѣрявамъ ви, г-да, по съвѣст мога да кажа, че по ми се е късало сърдцето когато съмъ виждалъ наемодатели, отколкото наематели. Това е фактъ, който азъ съмъ отбелязълъ.

Днесъ, когато дебатираме законопроекта за ликвидиране съ закона за облекчение жилищните нужди, който е приетъ на първо четене, ние трѣбва да се ограничимъ да направимъ въ него само нѣкои поправки.

Г. Пастуховъ казва, че действието на закона трѣбва да се продължи не до 1 септември, а за още две години.

Г-да! Тѣй както е редактиранъ цѣлиятъ законопроектъ и както справедливо го нарече г. Пастуховъ компромисенъ, не може да бѣде продълженъ за две години, защото въ него не сѣ предвидени процедуритъ, които сѣ необходими, и ще трѣбва да се повърнемъ наново да създадемъ единъ новъ законъ. Решено е вече, че действието на закона сѣ продължава за едно кратко време. На времето въ комисията азъ предлагамъ да се продължи действието му до 1 августъ, защото имамъ предъ видъ онази психика, която се създава отъ нѣкои хора — позволете ми да ви кажа, повечето пѣти недобросѣвестни — сѣ аларми, за да искатъ все ново и ново продължение действието на този законъ. Действието на този законъ, г-да, ние го продължаваме не за пръвъ пѣтъ. Затуй въ комисията азъ предложихъ да се постави 1 августъ, по комисията постави 1 септември. Сега слушамъ да се прави предложението пакъ да се постави 1 августъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ, ако се приеме 1 августъ или ако се приеме 1 септември. Ако днесъ азъ казвамъ, че нѣмамъ нищо противъ да се постави 1 августъ, то е затова, защото отъ днесъ до 1 августъ има единъ срокъ близо отъ три месеца, а споредъ мене три месеца сѣ достатъчни да си уредятъ хората отношенията. Приемете както обичате, 1 августъ или 1 септември, но едно мога да ви заявя: азъ не мога по никой начинъ да се съглася този законъ отъ законъ ликвидационенъ да стане законъ за облекчение жилищните нужди, да стане законъ за вѣчно продължение действието на закона за жилищните нужди. Това по никой начинъ не трѣбва да става.

Щѣлъ съмъ да имамъ главоболия, ако спре действието на закона. Азъ съмъ убеденъ, че ако водителитъ на българския народъ отъ разнитъ течения, които създаватъ общественото мнение, си зададатъ за грижа да погледнатъ на действителността такава, каквато е, нѣма да имамъ абсолютно никакви главоболия — тѣй е узрѣло положението за премахването действието на закона за облекчение жилищните нужди. Исканията на наемателитъ, които идваха при мене преди нѣколко месеци, отговарятъ на това, което е въ законопроекта. При това положение считамъ за излишно повече да говоря и моля народното представителство да гласува законопроекта, като не прави въпросъ срокътъ за продължение действието на закона до 1 августъ ли да бѣде или до 1 септември. (Ржкопѣскания отъ сговориститъ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! По чл. 1 отъ законопроекта има постѣпно предложение отъ г. Недѣлко Топаловъ въ смисълъ думитъ „остава въ сила до 31 августъ т. г.“ да се замѣнятъ съ думитъ „остава въ сила до 1 августъ т. г.“

К. Пастуховъ (с. д): Има и друго предложение за продължаване действието на закона, както е формулирано въ нашия законопроектъ, за две години, но ако искате по-конкретно, тогава предлагамъ до 1 април 1928 г.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Значи има два предложения: едното е отъ г. Топаловъ да остане законътъ въ сила до 1 августъ, и другото на г. Пастухова, да остане въ сила до 1 април 1928 г.

Ще положа предложението на г. Пастухова, което е по-напредъ постѣпно. Който приематъ предложението на г. Пастухова законътъ да остане въ сила до 1 април 1928 г., моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Който приематъ предложението на г. Топалова, законътъ да остане въ сила до 1 августъ т. г., моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

К. Пастуховъ (с. д): Гласувайте сега предложението на комисията.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, които приематъ чл. 1 заедно съ приетата поправка, ...

К. Пастуховъ (с. д): Не така. Трѣбва да се гласува предложението на комисията, за да се види кои ще гласуватъ. Тя не го оттегля.

К. Славовъ (с. д): Комисията не е оттеглила своето предложение, затова трѣбва да се гласува нейното предложение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие знаете, г. Пастуховъ, че чл. 1 е съ текстъ 31 августъ, което е пред-

ложение на комисията. Обаче има предложение за неговото изменение. Гласувахъ Вашето предложение — отхвърли се; гласувахъ второто — прие се.

К. Пастуховъ (с. д): Гласувайте третото, то може да получи повече гласове.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ние разглеждаме предложението на комисията, съ него сме сезирани и съ неговата поправка.

К. Пастуховъ (с. д): Има три предложения. Едното предложение е моето, което бѣ явно отхвърлено. Второто предложение е на г. Топалова, да остане въ сила законътъ до 1 августъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Коего се и прие.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Г. председателю! Азъ заявявамъ, че се присъединявамъ къмъ предложението на г. Топаловъ.

К. Пастуховъ (с. д): И третото предложение е на комисията.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ съжалявамъ, че г. Пастуховъ ни занимава . . .

К. Пастуховъ (с. д): Какъ ще съжалявате?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Имаме едно предложение на комисията, съ което сме сезирани.

Н. Пждаревъ (д. сг): Може ли Камарата да приеме да остане въ сила законътъ и до 31 августъ, и до 1 августъ?

К. Пастуховъ (д. сг): Азъ оспорвамъ, че за предложението на г. Топаловъ има болшинство. Кажете ми колко души гласуваха за него?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 1 заедно съ гласуваното и прието предложение на г. Топалова, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събраното приема.

К. Пастуховъ (с. д): Трѣбва да знаемъ, че сме въ Парламентъ, и когато се повдига въпросъ да се провѣри гласуването, трѣбва да се провѣри. Хайде за нашето предложение бѣше явно малцинство, но за предложението на комисията става въпросъ, защото и ние можемъ да гласуваме за това предложение на комисията. Преди всичко, квесторитъ броятъ гласоветъ. Азъ питамъ: колко души гласуваха за предложението на г. Топалова?

Н. Пждаревъ (д. сг): Да оспорвате гласуването, можете.

К. Пастуховъ (с. д): Оспорвамъ го. Това именно заявявамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): То е другъ въпросъ.

К. Николовъ (д. сг): Ама сега го оспорвате!

К. Пастуховъ (с. д): Азъ съмъ членъ на Народното събрание и желая добросъвестно да упражня правата си и да бѣда освѣтленъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво желаете?

К. Пастуховъ (с. д): Азъ питамъ г. председателя да ми обадѣ съ колко гласа е прието предложението на г. Топалова?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Съ мнозинство е прието, съ повече отъ половината.

К. Пастуховъ (с. д): По-малко отъ половината. Повече отъ 30 ръце не се вдигнаха.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма да се разправяме . . .

К. Пастуховъ (с. д): Какъ нѣма да се разправяме?

Н. Славовъ (с. д): Това може да става само въ вашия партинентъ клубъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не спазвате правилника.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ го спазвамъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие говорите нѣща невѣрни.

К. Пастуховъ (с. д): Може да има болшинство за предложението на г. Топаловъ, но провѣрете. Имамъ право да зная съ колко гласа се прие това предложение. Вие повтаряте работи, които ставаха въ народнияшката Камара. Съкашъ сме малолѣтни!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Жалко, г. Пастуховъ, . . .

К. Пастуховъ (с. д): Защо ще е жалко? Има три предложения. Предложението на комисията не се гласува.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Когато се гласува цѣлниятъ законъ заедно съ поправката, значи че е гласувано предложението и на комисията.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): (Чете)

Чл. 2. Размѣрътъ на наемитъ по договоритъ, посочени въ чл. 1 за времето отъ 1 априлъ до 1 септемврий т. г. се увеличава четиринадесетъ (14) пѣти. За основа при тѣхното опредѣляне служатъ наемнитъ цени отъ 1915 г.

Освенъ наемъ наемателътъ плаща на наемодателя припадащата му се частъ отъ такситъ за сметъ, вода, каналъ и освѣтление.

Размѣрътъ на наемитъ, г. г. народни представители, се уреждаше съ чл. 9 отъ закона. Съ чл. 9 наемитъ отъ 1915 г. се увеличаваха осемъ пѣти, а сега отъ осемъ пѣти става на 14 пѣти.

Въ свръзка съ приетото предложение на г. Топаловъ, думитъ „1 септемврий“ трѣбва да се замѣнятъ съ думитъ 1 августъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не зная комисията дали е имала предъ видъ случаятъ, при които наемателитъ и наемодателитъ сж се споразумѣли по размѣра на наемитъ.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Тамъ интервенция нѣма.

Н. Пждаревъ (д. сг): Този законъ, като опредѣля размѣра на наемитъ, може ли да се счита, че постановява едно правило отъ общественъ редъ, за да се измѣнятъ онѣзи договори, които сж направили наемодателитъ и наемателитъ помежду си и сж отпредѣлили въ договоритъ размѣра на наемитъ? Попеже този въпросъ може да се повдигне, добре е да се подчертае разбирането на законодателя.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Законътъ интервенира само въ случаятъ, когато наемателитъ и наемодателитъ не сж могли да се спогодятъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Панайотъ Деневъ.

П. Деневъ (р): Моля г. докладчика да поясни, какъ ще се опредѣли този наемъ, който е плащанъ презъ 1915 г.? По действующия законъ, когато се явяше споръ между наемателитъ и наемодателитъ, имаше огоризирани отъ закона учреждения, жилищнитъ съдилища, които опредѣляха какъвъ е наемътъ презъ 1915 г. Сега нѣмаме жилищни органи, . . .

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Имаме.

П. Деневъ (р): . . . които да нормиратъ наемитъ, понеже по този законопроектъ за ликвидация само наемнитъ договори оставатъ въ сила до 1 августъ и само спороветъ между наематели и наемодатели, посочени въ чл. 1, ще се решаватъ отъ жилищния съдъ. Ако размѣрътъ на наема ще се опредѣли пакъ отъ жилищния съдъ, то трѣбва да се каже изрично и тогава ще трѣбва да получи чл. 2 друга редакция. Може между нѣкои наематели и наемодатели досега да не е имало споръ за наема и сега се явява споръ

какъвъ наемъ трѣбва да се плаща. Кой ще опредѣля наема по този законъ? Азъ не виждамъ кой ще го опредѣля.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): Г. Деневъ! Този въпросъ е уреденъ въ следующия чл. 3. Той гласи така: (Чете) „Всички спорове между наемодателитѣ и наемателитѣ по този законъ се решаватъ отъ жилищнитѣ съдили, които оставатъ да действуватъ до 1 септемврий т. г. и пр. Значи, жилищнитѣ съдили, които сѣм действували досега, ще установяватъ отношенията между наемодателитѣ и наемателитѣ и ще опредѣлятъ размѣра на наемитѣ, като взематъ за база наемитѣ, плащани презъ 1915 г. Тѣзи съдили ще иматъ същата властъ, същата компетенция, която имаха досега.

П. Деневъ (р): Това да се отбележи като пояснение на чл. 2, за да нѣма недоумение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не правите никакво предложение, нали?

П. Деневъ (р): Да. Искахъ само едно обяснение отъ г. докладчика.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Като приематъ чл. 2 тѣй, както се докладва, заедно съ поправката, вмѣсто 1 септемврий, 1 августъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 3. Всички спорове между наемодателитѣ и наемателитѣ по този законъ се решаватъ отъ жилищнитѣ съдили, които оставатъ да действуватъ до 1 септемврий т. г., като се ръководятъ отъ съответнитѣ наредби на глава V и VI отъ досегашния законъ за облекчение на жилищнитѣ нужди“.

И въ този членъ по аналогия думитѣ „1 септемврий“ трѣбва да се замѣнятъ съ думитѣ „1 августъ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Като приематъ чл. 3 тѣй, както се докладва, заедно съ поправката, вмѣсто „1 септемврий“, „1 августъ“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 4. Следъ 1 септемврий т. г. наемателитѣ, за които е речъ въ чл. 1, ако не сѣм се споразумѣли писмено съ наемодателя за продължение на наемния договоръ, се изваждатъ принудително по искане на наемодателя възъ основа на заповѣдь отъ надлежния мирови съдия, който заповѣдь се привежда въ изпълнение отъ административнитѣ органи подъ надзора на мировия съдия“.

Също и въ този членъ по аналогия думитѣ „1 септемврий“ трѣбва да се замѣнятъ съ думитѣ „1 августъ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на роднитѣ представителъ г. Крумъ Славовъ.

К. Славовъ (с. д): Г. г. народни представители! Ако уважаваме себе си и нашето правосѣдие, трѣбва да отхвърлимъ изцѣло този чл. 4. Той е съвършено изливенъ, още повече като имате предъ видъ чл. 5, който гласи така: (Чете) „Останалитѣ нерешени до 1 септемврий 1926 г.“ — сега 1 августъ — „жилищни дѣла, сѣм изключение на дѣлата за изпразване по чл. 4 отъ настоящия законъ, се разглеждатъ и решаватъ по писмената молба на заинтересованата страна отъ мировитѣ и окръжнитѣ съдилища, съобразно действующитѣ общи закони“. Значи следъ 1 августъ нерешенитѣ, висящитѣ дѣла въ жилищнитѣ съдилища ще отидатъ въ окръжнитѣ или мировитѣ съдилища и тамъ ще се ликвидиратъ. Обаче чл. 4 вече предвижда едно положение такова: (Чете) „Следъ 1 августъ т. г. наемателитѣ, за които е речъ въ чл. 1, ако не сѣм се споразумѣли писмено съ наемодателя за продължение на наемния договоръ, се изваждатъ принудително по искане на наемодателя възъ основа на заповѣдь отъ надлежния мирови съдия, който заповѣдь се привежда въ изпълнение отъ административнитѣ органи подъ надзора на мировия съдия“. За укращение е турено „подъ надзора на мировия съдия“. Какъвъ смисълъ има, какъвъ практически разумъ се влага въ тоя членъ? Вие поставяте наемодателя въ едно привилегировано положение.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): Да има и той еднажъ една привилегия бе джанъмъ!

И. Славовъ (с. д): Следъ 1 августъ вие давате една привилегия на наемодателя: по силата на една заповѣдь на мировия съдия да може да изгони по административенъ редъ наемателя. Азъ, наемателъ, мога да направя възражения и моитѣ възражения да бѣдатъ законни. Защо правите една презумпция за недобросѣдливостъ изключително отъ страна на наемателитѣ? Като-че-ли наемателитѣ въ нашата страна сѣм по рождение престѣпници! Защо отнемате правото на наемателя за защита предъ общитѣ съдилища въ страната, за които съдилища всички тукъ при разни случаи, нуждно и неуждно, пѣемъ пѣсни и величаемъ българското правосѣдие, че се запазило на висотата, на която е стояло преди войнитѣ и че покварата не била засегнала българския съдия? Защо отбѣгвате отъ общитѣ съдилища и по административенъ редъ давате право на наемодателя по силата на една заповѣдь на мировия съдия да изгони наемателя? Нѣщо повече. Вие искате да прибегнете дори до кратката процедура на заповѣдното производство, а създавате едно съвършено изключително положение. Ако Парламентътъ уважава себе си, ако вие сте искрени, когато при разни случаи пѣете въндохваления за българското правосѣдие, трѣбва да оставите следъ 1 августъ спороветѣ между наемателитѣ и наемодателитѣ да отидатъ предъ общитѣ граждански съдилища.

А. Урумовъ (д. ср): То ще бѣде нова ликвидация — съдебна ликвидация.

И. Славовъ (с. д): Г. Урумовъ! Вие сте адвокатъ и знаете, че дѣлата за изпразване на помѣщения се движатъ по съкратена процедура и, следователно, и при най-голяма недобросѣдливостъ на наемателя, който не иска да си излѣзе, наемодавецътъ има всичката възможностъ за месецъ или месецъ и половина да го изгони отъ помѣщението по общия редъ. Съ чл. 4 вие създавате едно положение наемателитѣ да бѣде изгоненъ по административенъ редъ, и ако го приемете, вие ще се характеризирате като единъ Парламентъ, като една властъ, който иска на всѣка цена да постави въ привилегировано положение наемодателитѣ и подъ административенъ произволъ наемателитѣ въ София. Ще видите послѣдствитѣ отъ този членъ на другия денъ следъ прилагането му.

Ето защо азъ апелирамъ, шото чл. 4 да се изхвърли съвършено отъ законопроекта, като се направи и съответната корекция на съответния параграфъ отъ чл. 5. Нелесте си служи само съ фрази при различни случаи, нелесте само да пѣете пѣсни на българското правосѣдие — имайте въра въ българския съдия, който има да разрешава граждански спорове, който има да разрешава и уголовни процеси и който може не по общия редъ, а по съкратена процедура да решава спороветѣ, които се отнасятъ до изпразването на жилища, до изпразването на помѣщения.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): Г. г. народни представители! Ако уважимъ искането на г. Крумъ Славовъ да се изхвърли чл. 4, то значи пѣлятъ този законопроектъ да загуби своя характеръ на ликвидационенъ. Тѣмъ чл. 4 е, който дава на законопроекта характеръ на ликвидационенъ. Ако се изхвърли чл. 4, то значи, както добре забелязва г. Урумовъ, следъ 1 августъ да влѣземъ въ нова ликвидация, наречена съдебна. Следъ 1 августъ ще дадете възможностъ наемодавецитѣ да завеждатъ процеси, които съ години да се влечатъ въ съда, защото такова е нашето правосѣдие — не искамъ да го обвинявамъ — и да влѣземъ въ новъ периодъ на ликвидация, който ще се продължи много повече, отколкото е било въ времето на действието на закона за облекчение жилищната нужда. Чл. 5 не изключва постановленията на чл. 4. Спороветѣ по договори за наемъ, и другитѣ спорове за вреди и загуби, за отношенията между наемодавци и наематели и редъ други въпроси, следъ изтичането на срока ще ги прехвърлимъ къмъ обикновенитѣ съдилища, а въпроситѣ за стоещето въ къщитѣ трѣбва да го ликвидираме. Само така законътъ ще запази своя ликвидационенъ характеръ. Не е вѣрно, че тукъ правимъ административенъ произволъ. Ние действуваме чрезъ съдебната властъ, защото ние даваме на наемодателя решение на съдебната властъ; ние не го пращаме при административната властъ, за да екзекутира наемателя. Съдебната властъ, при условията на закона, ще му даде нуждната заповѣдь, която заповѣдь ще се изпълни отъ администрацията.

Така че това искане да се залича чл. 4 е свършено неоснователно. То цели протакането на един режим, който ние искаме да ликвидираме като режим аномален. Чл. 4 е членът, който дава ликвидационен характер на този закон и затова той трябва непременно да остане.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата на родния представител г. Панайот Денев.

П. Денев (р): Г. г. народни представители! По чл. 1 се развиха дебати, които г. министър-председателят приключи с една къса реч. Въ неговата реч болшинството намъри аргументи, за да приеме чл. 1 така, както е редактиран в комисията, с едно малко изменение само за крайния срок на действие на жилищния закон. Аз ще се позова на същите тия аргументи за да помоля Народното събрание да се съгласи, щото чл. 4 да бъде премахнат от законопроекта.

Г. министър-председателят съ право каза, че настоящият законопроект има за цел да разрешава голъмата жилищна проблема, — една сложна проблема, чисто разрешение ще има да занимава може-би съ десетилетия законодателството — а да ликвидира отношенията, които изключителните години на войните и след войните създадоха между наемодателите и наемателите — сир., да се премахне изключителното и да се повърнем към нормалното. Това бѣха, доколкото помня, думите на г. министър-председателя и министър на вътрешните работи. Имайки пред видъ тая цел на законопроекта, г. докладчикът и г. министър-председателят трябва да се съгласят, че чл. 4 стои съвсем не намѣсто въ този законопроект. Да ликвидираме, г. г. народни представители, съ изключителния закон за облекчение на жилищните нужди, това значи да се повърнем към нормалните мирновременни закони. И азъ питамъ: може ли да се поддържа — извинете, г. докладчик — сериозно, че чл. 4 е, който осмисля настоящия законопроект? По мое скромно разбиране чл. 4 идва не да ликвидира изключителния режим, създаден по отношение на жилищата, но идва да създаде една аномалия въ правосъзнанието на гражданина. Не може въ никакъ случай да се приеме, щото ликвидацията на едно правно положение, създадено чрезъ редъ закони, да бъде извършена отъ стари и млади стражари.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): За моментъ, да Ви отговоря. Какъ се настаниха наемателите въ къщите?

П. Деневъ (р): Съ решения на съдилищата.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Тѣй както ги настана, тѣй и ще ги извадятъ. Ако онова е нормално, и това е нормално.

П. Деневъ (р): Г. докладчик! Наемателите се настана съ решения на жилищните съди — съдебни органи — които решения се привелоха въ изпълнение отъ администрацията. Но нека си припомнимъ сега, че това настаняване, което отвреме-навреме ставаше чрезъ полиция, не бѣше едно отъ най-желателните гледи по софийскитъ улици. Вие знаете, то бѣше свързано съ скандали, то бѣше свързано съ голѣми разпри, съ обиди, съ оскорбления, бѣше свързано въ нѣкои случаи съ произволи отъ полицията. Така че, ако искаме наистина да разрешимъ другитъ голѣми въпроси, които този законопроектъ за сѣга, ако искаме да направимъ едно дѣло, което да отговаря на елементарнитъ изисквания на правото и на човѣщината, азъ бихъ помолилъ болшинството, бихъ помолилъ и г. министър-председателя да не държатъ на чл. 4. Азъ смѣтамъ, че въ по-голѣмитъ градове, специално София, наемателите, които не ще съумѣятъ да уредятъ своите отношения съ хазияте, ще бѣдатъ единици. Това ще бѣдатъ само тия наематели, които сѣ прекарвали въ продължение на 4—5 години въ вражда съ своите наемодавци — а тѣ сѣ малко. Тѣхъ ще оставите на разположение на полицията. Г. г. народни представители! Това не е въ интересъ нито на общото спокойствие, нито е въ интересъ на ония, които трябва да го създаватъ.

Така че, ако искате действително настоящиятъ законопроектъ да бъде ликвидационенъ, нека чрезъ него премахнемъ изключителните мѣрки, които бѣха създадени въ изключителното време, сир. нека премахнемъ действието на закона за облекчение на жилищните нужди и оставимъ да действуватъ законите отъ мирно време, отъ

преди войните. Така ние трябва да ликвидираме, споредъ мене, съ закона за облекчение на жилищните нужди. Можемъ да направимъ сега още едно малко отстъпление: вмѣсто да се водятъ дѣлата по общия редъ, да се предвиди, щото жилищните спорове да се решаватъ по пътя на заповѣдното съдопроизводство, сир. договорите за наемъ, макаръ нотариално заверени, да бѣдатъ унищожавани отъ мировия съдия, който издава заповѣд и я праща за изпълнение. Тази заповѣдъ може да бѣде обжалвана по реда на заповѣдното съдопроизводство. Тогава ще има съдебенъ контролъ.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Съдебниятъ контролъ и сега го има, и сега е установенъ въ законопроекта.

П. Деневъ (р): Въ чл. 4 отъ законопроекта е казано така: (Чете) „Следъ 1 септември тази година наемателите, за които е речъ въ чл. 1, ако не сж се споразумѣли писмено съ наемодателя за продължение на наемния договоръ, се изваждатъ принудително по искане на наемодателя въз основа на заповѣдъ отъ надлежния мировъ съдия, която заповѣдъ се привежда въ изпълнение отъ административните органи подъ надзора на мировия съдия“. Значи, ако единъ мировъ съдия издаде заповѣдъ пай-добро съвестно и разреши съ нея най-правилно въпроса, тая заповѣдъ ще отиде въ ръцете на администрацията, която ще има да я изпълни. Ами ако администрацията изпълни заповѣдта недобросъвестно, питамъ азъ, може ли мировиятъ съдия, по силата на своята властъ, да спре изпълнението?

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Може.

П. Деневъ (р): Съ какво?

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Съ правото на надзоръ, което му е дадено.

П. Деневъ (р): „Надзоръ“ е една дума безъ въкакво правно съдържание. Нѣма защо да се лѣжемъ. Това „подъ надзора на мировия съдия“ не значи нищо. Ако искате да дадете възможност на мировия съдия да разпорежда до последния моментъ съ своите решения, ще трябва да намѣрите съответна редакция, напр. да кажете, че заповѣдта на мировия съдия подлежи на обжалване предъ същия мировъ съдия. Тогава ще имаме гаранция, че съдебниятъ контролъ при изпълнението на заповѣдта на мировия съдия ще бѣде налице; а така, както е текстътъ сега, нѣма тая гаранция.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. сг): Можемъ да допълнимъ чл. 4, да кажемъ, че мировиятъ съдия контролира правилното изпълнение на тая заповѣдъ. Оставете тѣзи нескончаеми обтѣжвания.

П. Деневъ (р): Въпросътъ е да се даде право на мировия съдия, когато намира действията на администрацията за неправилни, да ги отмѣнява. Ако е неудобно сега да се търси съответната редакция, нека този членъ бѣде повърнатъ въ комисията за ново разглеждане.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата на родния представител г. Иванъ Горбановъ.

И. Горбановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ако се премахне или се измѣни чл. 4, както се иска отъ предложението, въ смисълъ, следъ изтичането на срока, който се предвижда въ законопроекта, да се отиде до общитъ съдилища, това значи да суспендираме закона, който сега създаваме, да унищожимъ значението му. Това значи, всички недобросъвестни наематели да отидатъ да обжалватъ тѣзи решения и да се влачатъ процесите по съдилищата 4—5 години.

П. Деневъ (р): Съ дяканите имаше ли тѣзи спорове? Съ миналия законъ се изключиха отъ режима на закона за облекчение на жилищните нужди дяканите за тѣхъ се приложи общата процедура — скандали имаше ли? Уредиха си хората споровете много бързо.

И. Горбановъ (д. сг): Влачатъ се още дѣла въ Касационния съдъ.

П. Деневъ (р): Нѣма такова нѣщо.

И. Горбановъ (д. ср): Говори се, отъ друга страна, че щѣло да се действува по съкратена процедура. У насъ сѣдилищата така сѣ претрупани, че дѣлата и по съкратена процедура и по общия редъ си вървятъ еднакво, не се спазва това нареждане на закона.

Какво значи това: „въз основа на заповѣдь отъ надлежния мирови сѣдия“? Това значи, че тѣзи решения, които сѣ издадени отъ жилищния сѣдь и които уреждатъ правоотношенията между наематели и наемодатели, се считатъ, единъ видъ като нотариално завѣрени договори за наемъ и по отношение на тѣхъ се прилагатъ постановленията на заповѣдното съдопроизводство. Който ще иска изпразването на едно жилище на 1 августъ, ще представи решението на жилищния сѣдь, което е законенъ, легаленъ договоръ. Представи ли решението на жилищния сѣдь, той има право да вземе заповѣдь. Това е само за тия случаи. Всички други правоотношения за вреди и загуби на общо основание ще отидатъ въ общитѣ сѣдилища.

Въ чл. 4 се казва, че административнитѣ органи подъ надзора на мировитѣ сѣдии ще привеждатъ въ изпълнение заповѣдитѣ. Ако г. Деневъ е съгласенъ, може да се каже, че заповѣдитѣ ще се привеждатъ въ изпълнение отъ сѣдебнитѣ пристави. Но въ такъвъ случай сѣдебнитѣ пристави ще бѣдатъ претрупани съ много работа. Обаче това можемъ да го приемемъ съ уговорката, че обжалването на тѣзи заповѣди не спира тѣхното изпълнение. Тамъ е въпросътъ. Така че дайте изпълнението на тия решения на сѣдебнитѣ пристави, но съ уговорката, че обжалването имъ нѣма да спира тѣхното изпълнение.

Въпросътъ е много ясенъ и азъ моля да се приеме чл. 4 тѣй, както е предложенъ отъ комисията.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Има предложение отъ г. Крумъ Славовъ да се премахне изцѣло чл. 4.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): Азъ смѣтамъ, че редакцията на чл. 4 е много удачна и нѣма нужда отъ никакви измѣнения.

П. Търпановъ (с. д): Много удачна!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има предложение отъ г. Деневъ чл. 4 да отиде въ комисията, за да му се даде нова редакция.

Най-напредъ ще гласувамъ предложението на г. Крумъ Славовъ, да се премахне изцѣло чл. 4. Които приематъ предложението на г. Крумъ Славовъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнѣшество, Събранието не приема.

Има предложение отъ г. Деневъ, чл. 4 отъ законопроекта да отиде отново въ комисията, за да му се даде нова редакция въ смисълъ, както той се изказа. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнѣшество, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 4 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 5. Останалитѣ нерешени до 1 септемврий 1926 г. жилищни дѣла, съ изключение на дѣлата за изпразване по чл. 4 отъ настоящия законъ, се разглеждатъ и решаватъ по писмената молба на заинтересованата страна отъ мировитѣ и окръжни сѣдилища съобразно действующитѣ общи закони.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 5, като по аналогия съ предшестващитѣ членове вмѣсто „1 септемврий“ става „1 августъ“, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 6. Собственицитѣ на здания, които сѣ засегнати отъ настоящия законъ, се освобождаватъ отъ заплащане евентуалнитѣ увеличения на данѣкъ върху сгради за едно финансово полугодие.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Палиевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 7. Законътъ за направа на икономически кѣщи и за насърчение жилищния строежъ ще се прилага и за-напредъ въ мѣстата, въ които се е прилагалъ досега.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 7, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Н. Славовъ (с. д): По вашия законопроектъ, наемателитѣ още сега ще повдигнатъ споръ. Ето вашия законопроектъ!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Сега се получи следната телеграма отъ Троянъ: (Чете)

„Следъ продължително боледуване, днесъ Тончо Думановъ, троянски народенъ представителъ, почина. Отъ семейство Тончо Думановъ“.

Г. г. народни представители! Съ смъртта на Тончо Думановъ Народното събрание и българскиятъ народъ губятъ единъ вѣренъ представителъ, единъ трудолюбивъ човѣкъ и единъ герой, който, както знаете, бѣше участникъ въ войната и напоследѣкъ носѣше тежкитѣ следи отъ нея. Тончо Думановъ се отличаваше съ своя благъ характеръ, съ своята приятелска обноска спрѣмо всички и ние всички ще запазимъ най-добри спомени за него. Азъ отъ името на председателството изказвамъ нашиятъ искрени съжаления къмъ неговото семейство.

Моля ви да станете на крака и да кажете всички: Богъ да го прости! (Всички ставатъ на крака и казватъ: „Богъ да го прости!“)

Преминаваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за купуване отъ държавата зданието съ дворно мѣсто на банка „Отечество“.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Сталийски (д. ср): (Чете)

„З А К О Н Ъ“

за купуване отъ държавата зданието съ дворно мѣсто, принадлежащо на банка „Отечество“, анонимно акционерно дружество въ София, находяще се въ гр. София, на жгѣла на ул. ул. „Гурко“ и „6 септемврий“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ прочетеното заглавие, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ А. Сталийски (д. ср): (Чете)

„Чл. 1. Разрешава се на Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ да купи за смѣтка на държавното съкровище за нуждитѣ на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, собственото на банка „Отечество“, анонимно акционерно дружество въ София, здание съ дворно мѣсто, всичко застроено и незастроено 1.721 кв. метра, находяще се въ гр. София на жгѣла на улицитѣ „Гурко“ и „6 септемврий“ и при съседни: Д. Яблански и наследницитѣ на запасния подполковникъ Морфовъ, свободно отъ всѣкакви тежести, за сумата 10.500.000 л., платима въ брой при оформяването на покупко-продажбата по нотариаленъ редъ.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ А. Сталийски (д. ср): (Чете)

„Чл. 2. Оформяването на покупко-продажбата по нотариаленъ редъ ще стане въ срокъ отъ два месеца следъ влизането въ сила на закона, съ който ще се разреши нуждния за заплащане цената на имота кредитъ.“

„Въ случай, че банка „Отечество“ не оформи покупко-продажбата по нотариаленъ редъ въ този срокъ, ще заплати на държавното съкровище неустойка отъ 1.050.000 л.“

„Забележка. Ако не се разреши нуждния за заплащане цената на имота кредитъ, или ако се разреши, но законътъ за неговото разрешаване не влѣзе въ сила до 1 юний 1926 г., всѣка отъ странитѣ има право да сѣ откаже отъ покупко-продажбата безъ всѣкаква отговорност“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I. № 78.

Секретарь А. Сталийски (д. сг): (Чете)

„Чл. 3. Разносните съгласно законите по снабдяването държавата с нотариален акт за собственост по горната покупко-продажба сж за смѣтка на продавача, с изключение на нотариалните мита и берии, от които държавата се освобождава по чл. 126 от закона за нотариусите.“

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приемат чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Минаваме към третата точка от дневния ред — второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за уреждане недвижимата собственост въ новитѣ земи.

Понеже г. докладчикътъ отсъствува, ще пристѣпимъ, къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за държавенъ контролъ върху частните застрахователни предприятия.

Понеже докладчикътъ и на тоя законопроектъ отсъствува, ще пристѣпимъ къмъ точка пета отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за задълженията на с. Ладжене и пр.

Моля г. секретаря да го прочете.

Министър-председател А. Ляпчев: Искамъ думата.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Имате думата.

Министър-председател А. Ляпчев: Г. г. народни представители! Азъ предлагамъ, г. председателътъ и Народното събрание да се съгласятъ да вдигнемъ заседанието днесъ, и утре да продължимъ съ дневенъ редъ, който сега ще наредимъ.

Азъ предлагамъ да поставимъ като първа точка въ дневния редъ второ четене законопроектитѣ за пенсиятъ, и следъ това да следватъ точките отъ дневния дневенъ редъ. Тамъ има доста материалъ, за да се говори.

Н. Кънчевъ (д. сг): Азъ моля г. министър-председателя да се съгласи на дневенъ редъ да бѣде поставенъ и

Председател: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

законопроектътъ, който се раздаде днесъ, за продължение срока за новозноса на временно внесенитѣ инструменти и пр., за да не се спира работата.

Министър-председател А. Ляпчев: Добре.

Н. Кънчевъ (д. сг): Този законопроектъ ще се приеме безъ дебати.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приемат предложението на г. министър-председателя да се спре дотукъ работата на Събранието днесъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Ще пристѣпимъ къмъ опредѣлянето на дневния редъ за утре.

Моля да приемете следния дневенъ редъ:

Трето четене законопроектитѣ:

1. За ликвидиране дѣлата по закона за облекчение жилищнитѣ нужди.
2. За купуване отъ държавата зданието съ дворно мѣсто на банка „Отечество“ и пр.
3. Второ четене законопроекта за пенсиятъ за изслужено време.
4. Първо четене на законопроекта за продължение срока за новозноса на временно внесенитѣ инструменти и пр., който сега постѣпи. (Вж. прил. Т. I, № 118)

Второ четене законопроектитѣ:

5. За измѣнение и допълнение на закона за уреждане недвижимата собственост въ новитѣ земи.
6. За държавенъ контролъ върху частните застрахователни предприятия.
7. За задълженията на с. Ладжене и пр.
8. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 18 ч. 15 м.)

Подиредседател: Д-ръ Б. ВАЗОВЪ

Секретарь: Г. МИТОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители: Димитъръ Нейковъ, Владимиръ Начевъ, Иванъ Горбановъ, Христо Славковъ, Александъръ Милковски, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Никола Мушаповъ и Никола Марковъ	1783
Питания: 1) отъ народния представителъ Х. Димитровъ къмъ министра на правосѣдното относително арестуването му на 15 май н. г., безъ причини, и откарването му въ Централния затворъ (Съобщение)	1783
2) отъ народния представителъ М. Донсузовъ къмъ министра на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ относително незаконното и несправедливо облагане съ парична трудова повинностъ нѣкои бургазки граждани и селяни отъ околността по закона за постройката на желѣзници и пристанища за линията Анхило — Бургазъ, свършена преди влизането въ сила на сѣкия законъ (Съобщение)	1783

	Стр.
Законопроекти: 1) за ликвидиране отношенията между наемодателитѣ и наемателитѣ, създадени отъ закона за облекчение на жилищнитѣ нужди (Второ четене)	1783
2) за купуване отъ държавата зданието съ дворно мѣсто, принадлежащо на банка „Отечество“, анонимно акционерно дружество въ София, нахоящо се въ гр. София, на жгѣла на ул. ул. „Гурко“ и „6 септемврий“ (Второ четене)	1792
3) за продължение срока за новозноса на временно внесенитѣ инструменти и уреди съ временно вносна декларация № 10.830 отъ 3 мартъ 1925 г. на Русенската митница (Съобщение)	1783
Съобщение отъ председателството, че днесъ е починалъ въ гр. Троянъ народниятъ представителъ Тончо Думановъ, и почитане паметта му	1792
Дневенъ редъ за следующето заседание	1793